ΠΑΤΡΙΣ, ΘΡΗΣΚΕΙΑ, ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Η θεοκρατική και η κοσμική εξουσία εκφράζονταν μέσω μιας ξύλινης γλώσσας με το στερεότυπο κλισέ «Πατρίς, Θρησκεία, Οικογένεια», διανθισμένη με πατερναλισμό, εθνικισμό και υστερότερα με την ψευδή γλώσσα των Μαζικών Μέσων Ενημέρωσης και με τις κατασκευασμένες ειδήσεις.

Στη μετεπαναστατική Ελλάδα η εξουσία χρησιμοποίησε μιαν επινοημένη γλώσσα, την καθαρεύουσα, μια γλώσσα χωρίς αντίκρισμα. Ήταν η γλώσσα που διδασκόταν στα σχολεία. Στο σπίτι, όμως, ο λαός μιλούσε άλλη γλώσσα – τη δημοτική. Έτσι προέκυψε η διγλωσσία. Για την απάλειψη της τεχνητής καθαρεύουσας έγιναν αιματηροί αγώνες. Στην αντίπερα όχθη, σκληροί πολέμιοι της δημοτικής υπήρξαν, μεταξύ άλλων, στις αρχές του 20ού αιώνα, οι φοιτητές και αργότερα ένα κομμάτι της αριστεράς που δεν εννοεί, ακόμη και στις μέρες μας, να αποβάλει την ανούσια πολυπλοκότητα της επινοημένης αλεξανδρινής γραφής με τα πνεύματα, τους τόνους, τις υπογεγραμμένες.

Οι συγγραφείς, όταν η λογοκρισία βρισκόταν σε άνοδο, επινοούσαν «μυστικές γλώσσες» για να μπορούν να εκφράζονται ελεύθερα. Επειδή τα βιβλία κοινοποιούσαν νέες ιδέες και κατά μείζονα λόγο εκφράζανε την πράξη της ελευθερίας διευρύνοντας έτσι τη συνείδηση των αναγνωστών, γι’ αυτό και οι συγγραφείς τους κυνηγήθηκαν άγρια. Η αλληγορία άνθησε στη διάρκεια της επιδίωξης του χριστιανικού δόγματος να επιτύχει καθολική κυριαρχία επάνω στο πνεύμα του δυτικού ανθρώπου. Η αλληγορία απετέλεσε μια διέξοδο, ένα μέσο ελευθερίας κάτω από συνθήκες έντονου περιορισμού και αυταρχισμού. Οι συγγραφείς αμύνονταν στη λογοκρισία και είτε τύπωναν είτε κυκλοφορούσαν χειρόγραφα τα βιβλία τους, εφεύρισκαν τρόπους γραφής για να αντισταθούν στην εξουσία: χρησιμοποιούσαν τη μεταφορά, το συμβολισμό, την αλληγορία, το μιμητικό χιούμορ, την ανατρεπτική γλώσσα της σάτιρας, τις αθυροστομίες, μεταχειρίζονταν τις υπόγειες γλώσσες, τη γλώσσα των περιθωριακών (τη γλώσσα των πρεζάκηδων, των πούστηδων, των κακοποιών), τις γλώσσες των συντεχνιών, γενικά, απευθύνονταν στο κοινό τους παραβολικά, σιβυλλικά, κρυπτογραφικά, ώστε η εξουσία να μην καταλαβαίνει ή να μην μπορεί να στοιχειοθετήσει εμφανή κατηγορία, και το κοινό το κατανοούσε και ανταποκρινόταν.

Οι συγγραφείς κατηύθυναν τον αναγνώστη στην αναζήτηση κρυμμένων νοημάτων. Μιλούσαν με έναν έμμεσο, διφορούμενο και αινιγματικό τρόπο. Χρησιμοποιούσαν συμβολικά σχήματα. Τα κείμενα χρειάζονταν ερμηνεία. Κάτω από την επιφανειακή αφήγηση υπήρχε το βαθύτερο νόημα και η κρυφή σημασία που έπρεπε να αναζητήσει ο αναγνώστης.

Τέως Μπόμπορο-Μπόμπο